

Чеслав Милош

О СПАСЕЊУ

У ИЗВЕСНИМ ГОДИНАМА

Желели смо да признамо грехе и нисмо имали коме.
Нису хтели да их приме облаци, ни ветар
Који је походио сва мора редом.
Нисмо успели да заинтересујемо животиње.
Изневерени пси чекали су команду.
Мачка, као и увек неморална, падала је у сан.
Особа, чинило нам се блиска,
Није била вољна да слуша о томе шта се догађало некад.
Разговоре с другима, уз вотку или кафу
Није требало настављати после првог знака досаде.
Понижавајуће било би плаћати по сату
Човеку с дипломом само зато што слуша.
Цркве. Можда цркве. Али открити тамо шта?
Да смо изгледали себи лепо и племенито,
А касније на овом месту скаредна жаба крастача
Напола отвара дебеле капке
И већ се зна: „То сам ја”.

ПОСЛЕ

Ослободио сам се погледа, убеђења, веровања,
мишљења, аксиома, начела,
правила и навика.

Пренуо сам се на крају цивилизације
која ми се учинила комична и несхватљива.

Засвођене сале бивше језуитске академије,
у којој сам некада стицао образовање,
не би биле задовољне мноме.

Мада још памтим
неколико сентенција на латинском.

Река је текла даље кроз храстове и борове шуме.

Стајао сам у трави до појаса, удишући дивљи мирис
жутог цвећа.

Облаци. Као и увек у оним крајевима
много облака.

ПЕСНИКУ РОБЕРТУ ЛОВЕЛУ

Нисам имао права да тако говорим о теби,
Роберте. Завист емигранта вероватно је
Диктирала такво ругање
Твојим депресијама, стањима ужаса,
Тобожњим одморима у сигурности клиника.
Не, нисам се поносио својом нормалношћу.
Лудило, знао сам, поткрадало се у мени,
Ишло је танком нити у сâм центар.
Чекало је само моју дозволу,
Да ме однесе у своје мрачне пределе.
И био сам опрезан. Као хроми човек,
Који маскира сакатост, ишао сам
Усправан, како се нико не би досетио
Шта се заиста догађа тамо унутра.
Ти ниси морао. Теби је било допуштено,
Не и мени, избеглици на овом континенту,
Где је толико других нестало без трага.
Опрости ми моју грешку. Узалуд је била
Твоја воља против болести као белега.
Испод мог гнева скривала се
Неопростива гордост понижених.

Зато сада касни моје писмо теби,
За савладавање тога што нас дели:
Гестова, обичаја, илузија и говора.

ПРЕЋУТАНЕ СФЕРЕ

То није било тако,
Али нико се не усуђује да каже како је било,
И ја, довољно стар да бих памтио,
Понављам као други политички исправне речи,
Јер ништа ми не даје за право
Да откривам ствари сувише свирепе за људско срце.

Не разумем како си могао да створиш овакав свет
Стран људскоме срцу, окрутан.
У коме се паре монструми, а смрт је
Неми чувар времена.

КАКО СИ МОГАО

Не могу да поверујем да си Ти то хтео.
То мора да је била некаква преткосмичка катастрофа.
Победа инерције јача од Твоје воље.

Путујући рабин, који је називао Тебе оцем нашим,
Беспомоћни човек против закона и бештија ове земље,
Обешчашћен, очајан,
Нека ми помаже
У мојим молитвама Теби.

А АКО

А ако је све то само сан
Човечанства о себи? И ми, хришћани,
Сањамо свој сан?

А ако нико није одговоран за нашу илузију,
С којом силазимо под земљу,
Очекујући да нас подигне Вечна Правда?

УЖАС

Истина је да мало верују а мало не верују.
Иду у цркву да неко не би помислио да су безбожни.
За време проповеди мисле на Јулкине груди, на слона,
на цену маслаца и Нову Гвинеју.

Усудио се да мисли да ће такви једном бити
Те ноћи кад је клечао у Маслиновом врту
И осетио је на леђима хладан зној ужаса.

СТИДИМ СЕ

Стидим се што састављам песме
посао нескроман
што ласкам читаоцу
све док не каже да је песма добра.

Више бих волео да проговорим
другачијим речима
тако да нико разуман
не пожели да ме чује.

О СПАСЕЊУ

Спасен добара и почести,
Спасен среће и брига,
Спасен живота и трајања,
Спасен.

НОРМАЛИЗАЦИЈА

Било је то давно, пре увођења
опште генетске правилности.

Стојећи испред огледала, дечак и девјчица,
испитивали су дефекте своје грађе.

Нос превелик, уши као лопари,
увучена брада као код дебила,

премале груди, превелике груди, крива лопатица,
прекратак пенис, бутине превише дебеле или мршаве.

И да је још бар неколико центиметара висине!

У таквом дому припало му је да проведе читав живот.

Да се крије, претвара, маскира своје недостатке.

Али, некако су морали да се повезују у парове.

Према различитим склоностима – етерична бића
с дебељуцама, мршавци уживају у полуткама сланине.

Имали су чак пословицу: „Свака врећа нађе
закрпу”. Дакле, можда су учили да толеришу мане
свог партнера, верујући да и он њима опрашта.

Сада свака генетска грешка наилази на такво
згражање, да су спремни да пљују и каменују.

Догодило се у граду К. једној девојци
толико здепастој, кратконој и сисатој,

којој није одговарала ни једна хаљина из модних часописа,
да одлуком Градског већа буде прогнана.

Ипак, не чезнимо за временима пре нормализације.
Замислимо какве муке, колико знојења од страха,
колико подвала треба да би неко, и поред свега,
изгледао привлачан.

Материјализам, свакако.
Под условом да ће бити довољно дијалектичан.
То значи да ће успети да жонглира срцем и главом,
душом и телом, животом и смрћу,
и да неће избегавати питања о последњим стварима,
и сматрати подједнако важним аргументе верника и атеиста.

ЧЕСЛАВ МИЛОШ (1911–2004), пољски песник, есејиста, прозаиста и преводилац, рођен је у Шетењмама (Литванија). Као студент припадао је авангардној песничкој групи „Жагари”. Након Другог светског рата, који је провео у окупираној Варшави, радио је у дипломатској служби социјалистичке Пољске (у Вашингтону, Њујорку и Паризу), а од 1951. живео је у емиграцији. Мада превасходно песник, на Западу је постао познат захваљујући својим есејима, пре свега *Заробљеном уму* (1953). Иако себе није сматрао романописцем, написао је два романа. Никада није престајао да пише песме, и то на пољском. Поезији је могао више да се посвети од 1960. године, када се преселио у САД, где је на Универзитету у Берклију предавао словенске књижевности. Тамо су настале најзначајније песме. Године 1980. добио је Нобелову награду. Од тада су сва његова значајнија дела преведена код нас. Последње године живота провео је у Кракову. Радио је много у том периоду и написао неколико књига есеја и две збирке песама: *То* (2001) и *Други простор* (2002), као и поему *Орфеј и Еуридика* (2002), посвећену прерано преминулој супрузи Карол, а после његове смрти објављена је збирка *Последње песме*.

Са пољског превела и белешку сачинила ЛЈУБИЦА РОСИЋ